

Índex

Presentació.....	11
Companys, de la història a la memòria	13
Introducció	17
Un deute pendent. Difondre la biografia de Companys.....	17
1. Els orígens	21
La família Companys, pagesos benestants del Tarròs.....	22
Els Companys, uns grans propietaris d'ideologia liberal.....	26
Educació de qualitat per a tots els fills	29
Els germans Companys.....	30
El caràcter d'en Lluís, el cabaler primer de Cal Companys	32
Els primers anys a Barcelona. El Liceu Políglota	34
2. Un jove advocat amb consciència social.....	37
Estudiant de Dret a la Universitat de Barcelona	38
Creació de l'Associació Escolar Republicana	39
El pajarito del Paral·lel.....	40
Treballant de “passant” en el bufet de l'oncle Sebastià	42
Advocat de sindicalistes i obrers.....	43
Fundant una família.....	45
3. Periodista, advocat i polític en una Barcelona convulsa.....	49
La Barcelona de 1909 a 1923, escenari de greus conflictes socials.....	50
La “propaganda pel fet” dels sectors anarquistes.....	50
La Setmana Tràgica (1909).....	51
La vaga de la Canadenca	53
“Quan mataven pels carrers” Els anys del pistolisme (1919-1923) .	54

L'activisme polític, eix central de la vida de Lluís Companys.....	55	Companys escollit president de la Generalitat (gener de 1934).....	106
Regidor de l'Ajuntament de Barcelona (1917-1920).....	58	Els fets del 6 d'octubre de 1934.....	109
Un nou estil de fer política. La veu del poble.....	59	Recuperant la presidència de la Generalitat.....	117
Companys i la maçoneria.....	61	6. Temps de lluita. Guerra Civil, derrota i exili.....	121
Companys, Layret i Seguí. Acostament entre republicans i CNT.....	63	L'alçament militar del 18 de juliol de 1936.....	122
Els assassinats d'en Francesc Layret i el Noi del Sucre.....	64	Esclat d'un procés revolucionari.....	124
Companys diputat a Les Corts (Madrid, 1920 – 1923).....	67	L'acció de la Generalitat per salvaguardar vides i patrimoni artístic.....	126
El periodisme, una eina eficaç per impulsar el canvi social.....	69	La repressió als territoris controlats per l'exèrcit sublevat.....	127
Publicacions on Companys va participar de forma determinant.....	70	La Generalitat i els Comitès Antifeixistes.....	129
Defensant els drets dels treballadors del camp.....	72	L'àmbit privat. Segon matrimoni amb Carme Ballester i el vincle amb els orígens.....	132
El conflicte rabassaire.....	73	Complot contra Companys (novembre de 1936).....	136
Creació de la Unió de Rabassaires i Altres Conreadors del Camp de Catalunya.....	73	Enfrontaments interns a la rera guarda catalana (maig de 1937).....	138
Continuar actiu sota la dictadura de Primo de Rivera (1923-1930).....	74	La tasca de govern de la Generalitat durant el conflicte.....	140
Les penalitats de l'acció política.....	77	Els contactes internacionals.....	144
4. Liderant la política catalana.....	79	El Govern de la República instal·lat a Barcelona.....	150
L'adveniment de la Segona República espanyola.....	80	Mantenint la dignitat en la desfeta.....	153
Cohesionant les forces d'esquerra catalanes.....	81	La marxa cap a l'exili.....	155
El triomf a les eleccions municipals del 12 d'abril de 1931.....	83	Èxode de republicans cap a França per sobreviure.....	155
Companys proclama la República (14 d'abril de 1931).....	84	Companys ha d'abandonar Catalunya.....	158
Governador Civil de Barcelona.....	88	Els moments finals de la República (febrer-març de 1939).....	160
Defensant l'Estatut de Núria.....	90	La repressió franquista. Milers d'executats.....	161
Companys Ministre de Marina. Enemistats perilloses.....	96	Reconstruint la Generalitat a l'exili.....	162
5. Presidint la Generalitat de Catalunya.....	99	Companys a París.....	165
El context europeu. Propagació de les ideologies feixistes (1919-1939) ..	100	7. Detenció, procés i execució.....	167
El Fascio italià.....	101	La ocupació Alemanya de França un perill per als exiliats.....	168
El nacionalsocialisme alemany.....	102	Política de col·laboració entre les autoritats alemanyes i espanyoles.....	170
La Segona República Espanyola. Un nou escenari.....	103	Lluís Companys detingut pels alemanys.....	172
Bienni Reformista (1931-1933).....	104	Una detenció que vulnera la legislació internacional!.....	173
Bienni Conservador (1934-1936).....	104	Companys a la Dirección General de Seguridad (Madrid).....	175
El Front Popular.....	105		

El Consell de Guerra Sumaríssim. Una escenificació sense garanties processals	179
La justícia al revés! Els partidaris del legítim govern republicà jutjats per rebel·lió	180
Instrucció de la causa	181
Vista	182
Sentència	185
La Darrera nit “en capella”	186
Els darrers comiats	188
L'Execució	189
Les despulles del president. Un enterrament discret	192
L'execució de Companys i l'afany d'anihilar la catalanitat	193
La família Companys, víctimes del franquisme	195
Carme Ballester, vídua de Companys	195
Lluís Companys i Micó, en Lluïset	198
Mercè Micó, primera esposa del president, i la seva filla Maria	202
Josep Companys i Jover, el germà gran del President	203
Camil Companys i Jover, el germà menor del president	204
8. El llegat de Companys	207
Companys: una vida generosa i una mort gloriosa	208
Un tràgic final acceptat amb dignitat	209
Companys, víctima del feixisme	209
Catalunya manté viu el record del President Companys	210
La mort de Companys “censurada”	210
Perpinyà i el primer homenatge dels exiliats a França	211
Un allau d'homenatges des de l'exili	212
Catalunya retorna a la democràcia i recupera al seu President	213
Revisió del procés a Companys	215
Bibliografia	217
Agraïments	219

Presentació

En aquest setanta-cinquè aniversari de l'afusellament del President Companys, s'escau recordar de manera singular la seva trajectòria vital i política. Sense cap mena de dubte, el seu record ha de ser la nostra inspiració en aquests moments tan transcendents per al nostre país.

A Lluís Companys també li tocà viure unes circumstàncies ben difícils i complexes de la història contemporània. Atrapat entre dues guerres, en un context que no podem concebre més contrari per a la consecució dels seus ideals, va afrontar amb coratge el seu destí, la responsabilitat que ell mateix assumí, sempre al costat del seu poble, des del republicanisme més fervent, el catalanisme i al costat de les classes socials més desprotegides.

Lluís Companys fou una personalitat profundament compromesa amb els seus ideals. Des dels seus inicis com a advocat laboralista, tenia el respecte dels treballadors pel seu gran esperit de justícia social i de lluita, que amb el temps el conduïren inevitablement cap a la política. També la seva activitat en benefici de la pagesia catalana va fer possible la consolidació del sindicat Unió de Rabassaires l'any 1922, que canalitzà les reivindicacions agràries. Aquesta organització va editar la revista *La Terra*, dirigida pel mateix Companys i que serví d'altaveu de la seva activitat política.

És ben destacable la seva activitat com a periodista, des del primer diari on va treballar, *La Publicidad*, tot just acabada la carrera de dret. Més tard, va fundar *La Lucha* i consta com a soci fundador de l'Associació de professionals de periodisme. Companys va entendre les possibilitats que donava la premsa per fer activisme polític i l'any 1931 ell mateix fundà *La Humanitat*, el diari oficial d'Esquerra Republicana.

La seva activitat com a advocat, periodista i polític -en conjunt tota una vida lliurada a la lluita per uns ideals- ha generat i continua generant un gran nombre de publicacions que ens ofereixen interpretacions, explicacions de la seva trajectòria fruit de la necessitat col·lectiva d'il·luminar una etapa cabdal de la nostra història i entendre la personalitat d'un dels polítics catalans més rellevants del segle XX.

La documentació trobada fins ara i els testimonis dels seus contemporanis han fet possible treballs d'investigació rigorosos i necessaris. Malgrat tot, Companys continua sent un gran desconegut. Per a uns, va ser el president que va proclamar l'Estat català des del balcó de la Generalitat el 6 d'octubre de 1934; per a la majoria, l'únic president europeu assassinat per un règim feixista.

Aquest desconeixement, afegit a la controvèrsia i a la detracció de què ha estat objecte la seva vida fa més necessari encara aprofundir en el seu estudi, que esdevindrà clau per entendre el nostre passat més immediat. I més ara, en aquests moments compromesos de la nostra història, en què ens cal la lucidesa de conèixer el camí que ens ha dut fins aquí i el deute cap a totes les persones que ens han precedit en la lluita per les nostres llibertats.

Des de l'Urgell, bressol del President, vetllem per la memòria i el reconeixement de la seva figura i és per això que aplaudim i donem suport als treballs que, com aquest que teniu a les mans, el reivindiquen. No volem crear mites, però sí valorar com es mereixen els fets esdevinguts: pot rebre un país un afront més gran que l'assassinat del seu President? Catalunya encara espera la nul·litat del Consell de Guerra que l'afusellà.

Aquesta biografia té la grandesa de voler arribar al gran públic. Amb voluntat divulgativa, Montserrat Coberó ens obsequia amb aquest treball amè, llegidor, ben il·lustrat, que ens acosta amb rigor a la gran personalitat del nostre President Companys, compromès amb el seu temps, amb els seus ideals i amb Catalunya fins a les darreres conseqüències.

Confiam que el seu exemple ens serveixi de guia i ens esperoni als polítics d'avui i del futur per no defallir en la lluita per la realització plena de la nostra nació.

Salvador BONJOCH I GUIM
President del Consell Comarcal de l'Urgell

Companys, de la història a la memòria

La història de Lluís Companys és la de la Catalunya d'entreguerres, un període especialment tens i convuls, a Catalunya i Espanya, però també a Europa. És una dada que no hauríem de perdre mai de vista, sobretot per entendre que no hem estat tant especials, i que fets com la guerra civil espanyola s'entenen i formen part del que s'ha anomenat guerra civil europea, que comença el 1917-18 i s'allargassa fins a 1945, i encara amb perllongacions com la guerra civil grega. Com és ben evident, la forma en que va morir Companys condiciona en bona mesura la mirada històrica al personatge, i en deforma les seves múltiples vessants. De fet, hi ha molts Companys, perquè estem davant d'un activista social i polític, que a partir d'una determinada sensibilitat ideològica s'enfronta a tot allò que vol combatre, i ho fa en una seqüència dinàmica. Els principis bàsics són sempre els mateixos, però es manifesten de formes diferents. Per això hi ha molts Companys, tants com formes en que s'expressa la seva vitalitat. Insisteixo: no es pot entendre el Companys afusellat ara farà 75 anys sense aquesta seqüència prèvia. No oblidem, per tant, que hi ha un Companys líder dels estudiants de dret a la universitat de Barcelona; no passem per alt que hi ha un Companys que és advocat dels líders sindicals; no obviem que hi ha un Companys que fa del periodisme una forma de combat polític; no oblidem el diputat republicà pel districte de Sabadell; no deixem de banda un Companys que és l'ànima fundacional de la Unió de Rabassaires en els anys de la Dictadura de Primo de Rivera. Companys és tot això abans de convertir-se en un dels fundadors d'Esquerra Republicana, i no hi hauria tingut un paper fonamental sense el seu bagatge, perquè el trencament polític que va suposar l'arribada al poder d'ERC el 1931 no era només ideològic, sinó que era sobretot de forma de fer política. I tant Macià com Companys, amb estils diferents, simbolitzaven l'activisme i el compromís; més encara, el risc del compromís que havien pagat amb represàlies. Vist d'aquesta manera, la política institucional era el resultat i conseqüència de la pròpia trajectòria.

Personatge polièdric, adaptat a totes les circumstàncies, que ja havia viscut en pròpia carn la repressió i havia passat per la presó, els Companys que hem esmentat fins ara són els més desconeguts, tot i alguns excel·lents treballs de Josep Maria

Pons o Jordi Pomés, entre d'altres, però amb llacunes flagrants com la tesi inèdita sobre la seva activitat periodística. Després hi ha el Companys de l'etapa republicana, i aquí és sobretot el polític associat a algunes jornades històriques. Hi ha el Companys del 14 d'abril, de la hipotètica tensió amb Macià; hi ha el Companys del 6 d'octubre, combatut unànimement, assenyalat com a culpable; hi ha el Companys del 19 de juliol, suposadament rendit als anarquistes, responsable d'una revolució que com totes generen els seus excessos; i finalment hi ha el Companys detingut i afusellat pel franquisme. Poques vegades es fa una valoració global del seu paper en aquells anys republicans, perquè la transcendència d'aquestes jornades és aclaparadora; massa dies històrics en tant poc temps per poder-ho pair.

Encara que telegràficament, crec que si ajuntem el caràcter polièdric del personatge abans de 1931, i la rapidesa i radicalitat amb què es succeeixen els fets en els anys del somni republicà veurem que la vida pública de Companys va ser molt més rica del que moltes vegades es dona a entendre. I també que estudiar-la i analitzar-la és més complex del que sembla, sobretot si ho fem amb els ulls d'avui, sense intentar comprendre el tauler de forces socials i polítiques de l'Europa del moment, que en poc temps va veure sorgir la Unió Soviètica o el nazisme, i que vivia immersa en una crisi absoluta de la idea de democràcia. Era en aquest context que sorgia la Segona República i assolien responsabilitats els dirigents republicans: la democràcia treia el cap a Espanya quan retrocedia a marxar forçades al conjunt d'Europa. Companys va tenir poder per primer cop a la seva vida just en aquestes circumstàncies.

Arribats a aquest punt, i amb aquest sintètic repàs a la història, no direm res de nou si afirmem que Lluís Companys és un personatge controvertit en l'imaginari col·lectiu català. Han hagut de passar molts anys des del final de la dictadura perquè el seu nom es vagi fent un lloc en la divulgació més elemental de la història de Catalunya, i naturalment aquest retard, o aquest oblit, no ha estat innocent. No fa tants anys, per exemple, es va produir una polèmica en posar el seu nom a l'estadi olímpic de Montjuïc. Una polèmica que el confrontava amb un altre personatge històric controvertit, Juan Antonio Samaranch. El contrast entre un i altre nom és prou eloqüent. Lluís Companys ha hagut de pagar el preu que al nostre país no s'hagi produït una clara assumpció prou àmplia de la història més recent, amb tots els matisos necessaris, amb una voluntat de comprendre el passat, més enllà de parcials llistes de bons i dolents. O més encara, de convertir-nos des de la comoditat d'una certa estabilitat democràtica en jutges dels qui van viure una de les conjuntures més tenses de la contemporaneïtat, la del període que va de la primera a la segona guerra mundials.

Recentment, l'historiador Joan Esculies ha escrit un interessant llibre intítulat *Evitar l'error de Companys! Tarradellas i la lliçó dels Fets d'Octubre*, útil per entendre com va interpretar Josep Tarradellas la posició de Companys el 6 d'octubre; l'error consistiria sobretot en el que considerava una supeditació de la política catalana a l'espanyola. Crec que el cas concret és útil per a fer-nos una reflexió: El polític Tarradellas feia una lectura d'un fet històric per extreure'n lliçons polítiques, naturalment des de la seva particular perspectiva. Lògic. Vist des del 2015, i amb interès per entendre els fets d'octubre, el més important no és la lectura del republicà que repensava el passat des de l'exili de Sain Martin le Beau, sinó comprendre què succeïa, com era de polaritzada la vida social i política no només a Catalunya o a Espanya, sinó a l'Europa de l'època. Per això, si ens hi posem seriosament, no podem entendre el Companys de 1934 sense tenir en compte, per exemple, que el mes de febrer d'aquell any les lligues d'extrema dreta franceses van intentar donar un cop a París, alhora que a Viena es vivia durant una setmana una dura lluita armada entre catòlics i socialistes. Aleshores Europa era això, i ens cal tenir-ho ben present per entendre les actituds dels protagonistes, perquè formaven part del clima de l'època.

Companys ha estat un personatge incòmode: pel franquisme, que el va afusellar, pel seu catalanisme i perquè representava la Generalitat; pel catalanisme que es volia assenyat pel seu activisme; per al conservadorisme pel seu republicanisme; massa contradiccions entrecreuades no només en la seva època, sinó per a nosaltres encara avui. Per això massa sovint s'ha volgut posar l'accent en la seva mort, o en el breu període des de la sortida a l'exili el febrer de 1939 fins al seu afusellament l'octubre de 1940, sobretot perquè el seu patiment final sí que era reivindicable pel conjunt del catalanisme. Naturalment que aquesta etapa és molt important, i que va tenir una significació evident: l'intent de fer desaparèixer definitivament la voluntat d'afirmació nacional dels catalans. Però fariem un flac favor a la història i a la memòria del propi Lluís Companys si no fóssim capaços d'oferir una mirada més àmplia i completa del personatge en el marc europeu en què va viure, amb els seus encerts i errors, perquè són els que ajuden a entendre la complexitat de la Catalunya contemporània. Per això és molt important que, com ens proposa Montserrat Coberó, es difongui entre el gran públic el conjunt de la trajectòria de Lluís Companys, sense por a encarar el passat, sense voluntat hagiogràfica o justificativa, però tampoc des d'una interessada crítica ahistòrica.

Carles SANTACANA

Professor d'Història Contemporània (Universitat de Barcelona)

Introducció

Un deute pendent Difondre la biografia de Companys

Les pàgines d'aquest llibre han nascut amb la voluntat d'oferir al lector una biografia divulgativa de Lluís Companys de lectura àgil i apassionant, enriquida amb el suport d'un gran nombre d'imatges que il·lustren els episodis més rellevants de la seva trajectòria vital.

Aquesta obra ha estat concebuda amb una vocació inequívocament divulgativa, per posar a disposició dels lectors que tinguin interès en conèixer la història recent de Catalunya, com a precedent directe de la nostra realitat actual, la possibilitat d'endinsar-se en els fets que van conformar la vida del President Companys i descobrir la personalitat d'aquest personatge, un dels més transcendents en el devenir de Catalunya, convertit en víctima de la repressió d'un govern totalitari.

Quan vam iniciar la preparació d'aquesta publicació, endinsant-nos en l'estudi en profunditat de la figura de Lluís Companys, partíem d'una posició escèptica perquè sovint les personalitats polítiques rellevants resulten decebedores quan t'hi acostes i n'analitzes la vessant privada i el comportament quotidià. En el cas de Lluís Companys això no va succeir, al contrari. Cada cop que localitzàvem un nou detall de la seva personalitat íntima, dels seus valors, s'anava incrementant l'admiració que ens despertava. Finalment, el producte de la recerca sobre Companys, els impulsos que determinaven la seva actuació, les seves conviccions, el seu tarannà íntim i el conjunt de la seva personalitat es sintetitza en aquesta biografia que vol apropar als lectors la figura del Companys real, més enllà de l'home públic i de les accions de govern.

En aquesta obra es posa a l'abast dels lectors un recull de les principals aportacions sobre la biografia de Companys publicades al llarg de les darreres dècades pels principals historiadors dedicats a la recerca sobre aquest període a

partir de la documentació conservada en diversos arxius catalans, del territori espanyol i en algunes capitals europees.

És evident que la investigació, tant en història com en la resta de les ciències, és fonamental per a la innovació i el progrés social, econòmic i en totes les vessants de l'activitat humana. Però si els resultats d'aquesta investigació no arriben al conjunt de la ciutadania no compleixen la seva finalitat bàsica. Cal no descuidar la divulgació històrica, feta sempre des del rigor i el compromís profund amb la veritat, en la mesura que aquesta és aprehensible i posada al descobert pels fruits de la recerca.

Aquesta publicació inclou algunes aportacions inèdites amb detalls significatius sobre la infantesa i la personalitat de Companys recollits a través de les entrevistes a testimonis orals del Tarròs que van conèixer al President quan eren uns infants que creixien enmig d'una Guerra Civil.

En les pàgines que segueixen es descriu la trajectòria pública i privada de Companys però, més enllà dels fets concrets, s'ofereix al lector la possibilitat d'endinsar-se en els trets que caracteritzen la seva personalitat i els conceptes ètics i morals que van guiar la seva actuació política. Es posa un èmfasi especial en els orígens urgellencs del President, decisius en la conformació del seu sistema de valors i en la preocupació pels drets dels rabassaires, que acabà conduint a la redacció de la Llei de Contractes de Conreu.

S'han analitzat exhaustivament els escrits del propi Companys, les descripcions dels seus contemporanis i els detalls aportats per alguns testimonis orals molt rellevants per aconseguir un apropament veraç a la personalitat del President. Els fragments més il·lustratius són citats literalment en aquesta biografia perquè cada lector en pugui treure les seves pròpies conclusions.

Per facilitar la immersió en el complex context històric en que Lluís Companys va haver de desenvolupar les diferents etapes de la seva activitat política (des dels anys del pistolisme fins a l'ocupació alemanya de França) i prendre decisions d'extraordinària dificultat, el text inclou apartats on es descriuen breument els principals elements que conformaven cadascun d'aquests períodes.

Per acabar, l'obra inclou unes recomanacions bibliogràfiques adreçades als lectors que vulguin aprofundir en els seus coneixements sobre Companys i aquest període històric. Es relacionen una vintena d'obres d'historiadors especialitzats, així com algunes pàgines web on trobar informació rigorosa i contrastada.

Cal fer un incís aclaridor, Companys ha estat objecte de diverses campanyes difamatòries. Primer durant les dècades inicials del segle XX per part dels seus adversaris polítics. En acabar la guerra civil per part d'alguns republicans exiliats que necessitaven trobar un culpable en qui canalitzar les ires i la frustració de la derrota. I durant el franquisme, no cal dir-ho, la campanya difamatòria s'intensificà, convertint Companys, els catalanistes i els "rojos" en els culpables de l'esclat de la Guerra Civil i de tots els problemes que patia "Espanya". Malauradament aquestes campanyes van assolir un èxit notable entre la ciutadania i encara avui nombrosos catalans tenen una visió totalment desenfocada i errònia de qui fou Lluís Companys.

Tenim el deure de conèixer la tasca de Companys i de tants d'altres, sovint totalment anònims, que durant moltes generacions i fins als nostres dies, han consagrat la seva vida a lluitar pels valors de la democràcia, la justícia social i la llibertat.

Cal ser conscients que actualment estem gaudint dels fruits de la seva lluita i tenim l'obligació d'agrair el seu sacrifici i, alhora, d'assimilar el millor del seu exemple, per continuar treballant en conduir la nostra societat cap a majors quotes de benestar, solidaritat i capacitat de decisió.

Finalment volem incidir en un nou element de reflexió. Els lectors podran copsar com nombroses situacions i reaccions relatades en aquest llibre s'han tornat a produir, de forma molt similar, en els darrers anys i continuen produint-se també en els nostres dies, tant a casa nostra com en el context internacional (retallada de l'Estatut de Núria a les Corts madrilenyes, la reticència a intervenir en el conflicte espanyol per part dels governs veïns, les actituds de l'opinió pública francesa davant les onades de refugiats que fugien del conflicte espanyol, ...). Aquests paral·lelismes ens haurien de conduir a reflexionar com podem aprendre dels errors del passat i contribuir a evitar que tornem a reincidir-hi.

Cada 15 d'octubre, coincidint amb l'aniversari de l'afusellament del President Companys, els catalans i els demòcrates d'arreu tenim el deure de recordar la seva execució al Fossar de Santa Eulàlia i la de tants d'altres que moriren durant el conflicte armat o foren represaliats durant la postguerra.

Els orígens

Lluís Companys.
Fons família Companys

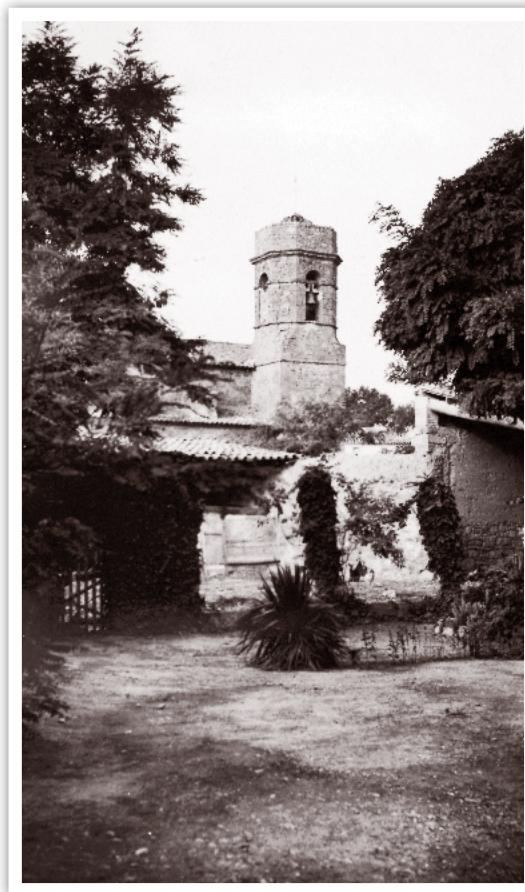

Casa pairal dels Companys al Tarròs (Urgell).
Arxiu Nacional de Catalunya. Fons Lluís Companys. Autor desconegut

La família Companys, pagesos benestants del Tarròs

El Tarròs és actualment una petita població urgellenca que compta amb tan sols una seixanta de veïns. Els seus orígens es remunten al segle XI, quan el comte d'Urgell Ermengol IV, a l'entorn de l'any 1080, conquereix aquest territori que fins aleshores formava part de l'emirat taifa de Larida (Lleida) i era un espai dedicat a l'activitat agrària, ric i densament habitat per població andalusí.

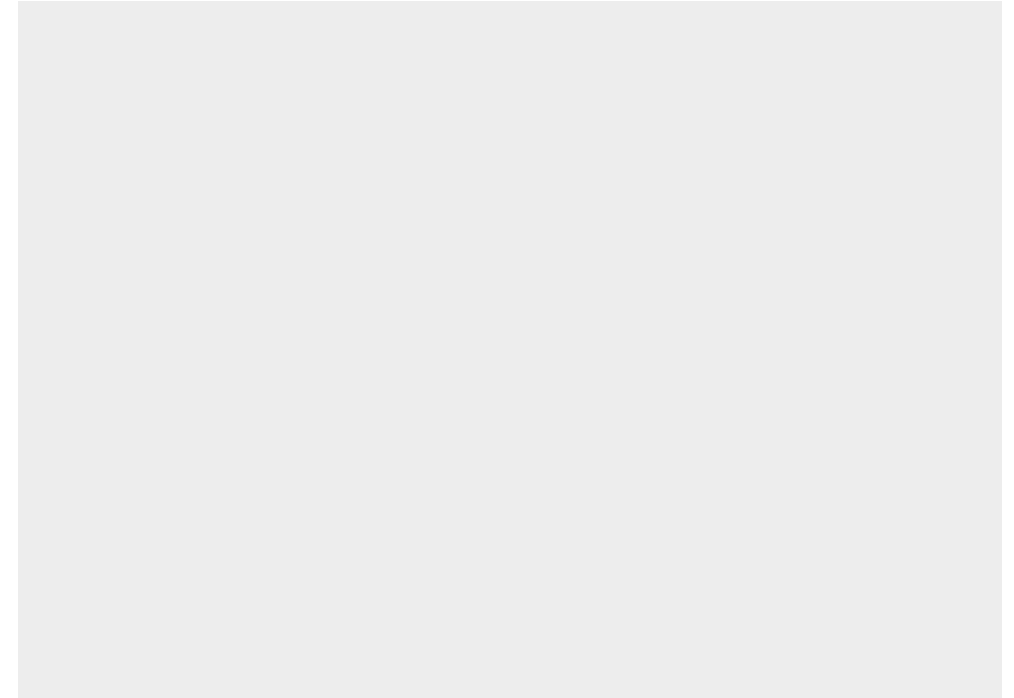

**Els jardins de Cal Companys,
al costat de l'església del Tarròs.**

Fons Família Companys

Amb la incorporació al comtat d'Urgell va imposar-s'hi noves estructures de poder, una nova organització territorial basada en la divisió de l'espai en castells termenats que donaven lloc a noves poblacions on s'hi instal·lava una nova població procedent dels comtats cristians.

En aquest context va néixer el castell i lloc del Tarròs, que va continuar habitat durant els segles XI-XIII convertit en un petit vilatge amb una minsa aportació de població cristiana. Al redós del castell es va anar estructurant la petita població, que va créixer molt lentament al llarg de l'edat mitjana. A mitjans segle XIV, era tan sols un petit hàbitat amb castell i 3 "focs", entesos com cases amb una unitat familiar extensa i sovint amb altres persones depenents que aportaven el seu

Vista aèria del Tarròs en l'actualitat.

treball en l'explotació agrària. Pertanyia a l'abadessa de Santa Cecília d'Elins (Alt Urgell). El 1441 fou venut pel rei Ferran I al monestir de Poblet i el 1531 era propietat de la família Alentorn. En el segle XVIII tornà a estar en mans del monestir de Poblet on roman fins a la desamortització de 1833. Durant el segle XIX comptava amb poc més d'un centenar de veïns. A partir dels anys 60 del segle XX, aquest petit poble, com ha passat a la majoria de les àrees rurals catalanes, va anar perdent població.

Els Companys són, des de l'edat mitjana, un extensa nissaga amb diverses branques esteses per diferents àrees de Catalunya, València i les Illes Balears. Una d'aquestes branques, rellevants per a la història de Catalunya, està arrelada a l'Urgell, concretament en aquest poblet del Tarròs, des de abans del segle XVI, segons ens testimonien els documents històrics conservats. La casa pairal, Cal Companys, encara actualment està en mans de la família, ocupant l'indret que originàriament devia ser el nucli central defensiu del Tarròs, just on devia estar ubicat el castell primigeni.